

The Distinction between a ‘Mental State’ and ‘Our Belief about It’ in the Thought of Armstrong and Shoemaker

Seyyed Mostafa Hosseini¹ | Mahmoud Sufiani² | Mohammad Asghari³

1. Corresponding Author, Ph.D. Candidate of Modern Philosophy, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: Hosseini.mostafa1980@gmail.com
2. Assistant Professor of Philosophy Department, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: m.sufiani@tabrizu.ac.ir
3. Professor of Philosophy Department, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: m-asghari@tabrizu.ac.ir

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received 15 February 2025

Received in revised form 27 April 2025

Accepted 28 April 2025

Published online 22 November 2025

Keywords:

Armstrong; Shoemaker; Introspection; Infallibility

ABSTRACT

Introspection is a method of accessing the contents of the mind. The nature of this access can be categorized into two main perspectives: the first group relates to explanations that consider introspection to be similar to perception, with the difference that the direction of the gaze is inward, not outward. For this reason, they are also known as “inner sense” explanations. The second group are explanations that consider introspection to be a kind of direct acquaintance and understanding of mental states. Believers in the second group, unlike the first group, rule out the possibility of error in introspection. David Armstrong belongs to the first group and Sidney Shoemaker to the second. Although Armstrong's claim is not without its flaws and sometimes even contradicts common intuition, it seems that the challenges facing Shoemaker are much deeper. The most important challenge for him is that his arguments - even assuming apparent clarity and solidity - are ultimately based on first-person testimony rather than objective facts, and therefore are much more difficult, if not impossible, to prove. Our goal in this article is to formulate the opposition between these two ideas in an analytical-critical manner and to criticize them as much as possible, and to show that the problem of introspection cannot be solved in the realm of the mind.

Cite this article: Hosseini, S. M.; Sufiani, M. & Asghari, M. (2025). The Distinction between a ‘Mental State’ and ‘Our Belief about It’ in the Thought of Armstrong and Shoemaker. *Journal of Philosophical Investigations*, 19 (52), 161-178. <https://doi.org/10.22034/jpiut.2025.65889.4003>

© The Author(s).

Publisher: University of Tabriz.

Extended Abstract

As human beings, we are confronted with two realms: the inner realm and the outer realm. Our connection with the outer world is through "perception," and our connection with the inner world is through "introspection. There are two main explanations for introspection; (1) acquaintance explanations. In these explanations, a person's access to the contents of his own mind is direct, and therefore the possibility of error is eliminated. This access is fundamentally different from their access to the outside world, as occurs in perception. (2) Inner-sense explanations. In these explanations, a person's access to the contents of his or her own mind is similar to perception: a kind of inner sense that looks inward instead of outward. There is a possibility of error in these explanations.

David Armstrong is one of the prominent materialist figures who has a particular view of introspection. In his view, introspection is a self-scanning process that occurs in the brain. In his view, a person's belief that he is having a feeling does not logically entail that he is having that feeling. So we can distinguish between "being in a mental state" and "a person's introspective belief that they are in that mental state.

Shoemaker does not accept this distinction. He presents two arguments to support his claim: the self-blindness theory and the constitutive theory. The essence of the self-blindness theory is this: people who are blind in their heads are as rational as anyone else, the only difference being that they lack the necessary mechanisms to recognize the states of their environment. Shoemaker says that we cannot extend this blindness to the inside the mind, because someone who is rational certainly has the necessary mechanism to see and recognize his own mental states. So self-blindness is impossible. In short, we do not introspect our "self" as we perceive external objects.

In Constitutive Theory, Shoemaker shows the connection between rationality and self-knowledge. Thus, if a rational thinking being is in a certain mental state, it knows that it is in that state. If something causes a rational being to feel pain, it will certainly believe that it is in pain. This process is automatic and does not need to be induced. Shoemaker argues that "mental state P" and "my introspective belief in mental state P" have a core realization, not that one is the cause of the other: they come and go together. Strictly speaking, there is no distinction at this level.

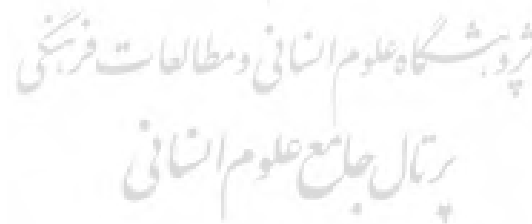
So can Armstrong's self-observation theory be accepted, but not the possibility of self-blindness? It seems possible, since we (as rational subjects) can have an introspective belief in a mental state but not actually have that mental state. There is no logical contradiction in this assumption. For example, it is possible to have an introspective belief that we are in pain, but not actually have the mental state of pain. Imagine, for example, a doctor telling a patient that every itch is a sensation of pain, however slight. From now on, this patient will experience pain whenever he itches, and as a result, his belief that he is experiencing pain is often false.

But let us assume that Shoemaker is right, and that wherever there is a "certain mental state," there is also a "belief in it," and that the two are not separate. What problem does this assumption pose for Armstrong's view? Let us examine this problem from the two perspectives of presence and absence. By presence, we mean when a "certain mental state" and a "belief in it" coexist. This co-presence and co-existence are also present in Armstrong's self-scanning theory. Wherever a

particular state is present, the belief in it is also present. Although the two are distinct and therefore subject to error (e.g., it is an itch and we mistake it for pain), they are still present together.

The "lack" argument is a bit different. In Shoemaker's view, if a "certain mental state" does not exist, then the "belief in it" does not necessarily and a priori exist. But on Armstrong's theory, this self-inspection of mental states in the brain must be constantly going on in order for a person to notice the absence of the mental state on which the belief is based. This may complicate Armstrong's work, but it does not invalidate it. Shoemaker's view simply gives us a better and simpler explanation. Armstrong believes that Shoemaker's claim is reminiscent of Berkeley's ingenious but sophistical argument that a thing cannot exist without thought, because when one tries to imagine such a thing, one automatically thinks of it. Simply put, Shoemaker presupposes unity of mind, but this is itself controversial and cannot be taken a priori.

Shoemaker presupposes the unity of consciousness, which in turn presupposes that the mind is nonphysical. But this is a philosophical issue that needs to be discussed and proven, and cannot be taken for granted, especially when the person you are dealing with is a staunch materialist philosopher. However, Shoemaker's arguments against Armstrong seem quite strong and defensible. The least of their faults is that they either presuppose the locus of the argument, or sometimes even presuppose the confiscation of the desired, or deadlock the discussion by imposing an a priori assumption—such as the core realization.

تمایز بین «حالت ذهنی» و «باور ما از آن» در اندیشه آرمسترانگ و شومیکر

سیدمصطفی حسینی^۱ | محمود صوفیانی^۲ | محمد اصغری^۳

۱. نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری فلسفه معاصر، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: Hosseini.mostafa1980@gmail.com

۲. استادیار گروه فلسفه، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: m.sufiani@tabrizu.ac.ir

۳. استاد گروه فلسفه، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: m-asghari@tabrizu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	درون‌نگری روشی است برای دسترسی به محتویات ذهن. ماهیت این دسترسی را می‌توان در قالب دو دیدگاه عمده دسته‌بندی کرد: دسته نخست مربوط به تبیین‌هایی می‌شود که درون‌نگری را مشابه ادراک حسی می‌دانند، با این تفاوت که جهت نگرش به درون است، نه بیرون. از همین روی به تبیین‌های «حس درونی» هم شهرت دارند. دسته دوم تبیین‌هایی‌اند که درون‌نگری را نوعی آشنایی و درک بی‌واسطه از حالت‌های ذهنی می‌دانند. باورمندان به دسته دوم - برخلاف دسته نخست - احتمال خطا در درون‌نگری را منتفی می‌دانند. دیوید آرمسترانگ به دسته نخست و سیدنی شومیکر به دسته دوم تعلق دارند. گرچه مدعای آرمسترانگ خالی از ایراد نیست و حتی گاهی با شهود متعارف هم همخوانی ندارد ولی به نظر می‌رسد چالش‌هایی که بر سر راه شومیکر قرار دارد بسیار عمیق‌تر است. مهمترین چالش برای او این است که استدلال‌هایش - حتی با فرض بداهت و استحکام ظاهری - در نهایت بر شهادت اول شخص استوارند تا امور عینی، و از این روی، اثبات آن‌ها بسیار دشوارتر و چه‌بسا ناممکن است. هدف ما در این مقاله این است که با روشی تحلیلی-انتقادی، تقابل بین این دو تفکر را صورت‌بندی و در حد توان نقد کنیم و نشان دهیم که مسئله درون‌نگری در ساحت ذهن حل نمی‌شود.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۷	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۰۷	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۰۸	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۹/۰۱	
کلیدواژه‌ها: آرمسترانگ، شومیکر، درون‌نگری، خطاناپذیری	

استناد: حسینی، سیدمصطفی؛ صوفیانی، محمود و اصغری، محمد. (۱۴۰۴). تمایز بین «حالت ذهنی» و «باور ما از آن» در اندیشه آرمسترانگ و شومیکر، پژوهش‌های

فلسفی، ۱۹ (۵۲)، ۱۷۸-۱۶۱. <https://doi.org/10.22034/jpiut.2025.65889.4003>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه تبریز.

مقدمه

پاسخ شما به این پرسش‌ها چیست: دلتان می‌خواهد به کدام کشور سفر کنید؟ آیا در روز تولدتان خوشحالید؟ الان به چه غذایی میل دارید؟ خوب، همین قدر کافی است. اینک بگویید که پاسخ این پرسش‌ها را از «کجا» و «چگونه» به دست آوردید؟ طبق عرف فلسفی، پاسخ این پرسش‌ها درون ذهن ما است و ما برای یافتن آن‌ها باید به حالت‌های ذهنی^۱ خودمان مراجعه کنیم. برای نمونه، من در پاسخ به این پرسش که «الان به چه غذایی میل دارید؟»، حالت‌های ذهنی‌ام را واری می‌کنم و پاسخ را می‌یابم. به دیگر سخن، پاسخ من در «حالت‌های ذهنی» من نهفته است. خوب، اکنون این پرسش مطرح می‌شود که من چگونه به حالت‌های ذهنی‌ام دسترسی پیدا می‌کنم؟ پاسخ روشن است: از طریق «درون‌نگری»^۲. من با روشی به نام درون‌نگری، به حالت‌های ذهنی‌ام - که یکی از منابع معرفت‌اند - دسترسی پیدا می‌کنم.^۳

به نظر می‌رسد که این سطح از دسترسی تنها در اختیار خود شخص باشد. به دیگر سخن، ما هیچ‌گاه نمی‌توانیم به حالت‌های ذهنی دیگران دسترسی مستقیم و بی‌واسطه داشته باشیم، بلکه نهایتاً برخی حالت‌های ذهنی آن‌ها را از روی رفتار و گفتارشان حدس می‌زنیم و استنباط^۴ می‌کنیم. البته این شیوه هم چندان ناکارآمد نیست: گاهی بر پایه همین مشاهدات می‌توان به محتوای ذهن دیگران پی برد، مثلاً خشم یک شخص را از روی برافروختگی چهره‌اش تشخیص داد، ولی این عمل ما هر چه باشد درون‌نگری نیست، چراکه مبتنی بر حدس و استنباط ما است نه دسترسی مستقیم به حالت‌های ذهنی آن شخص. در نتیجه، اصطلاح درون‌نگری نه به مطالعه جهان خارج، بلکه به چگونگی آگاهی ما از جهان درون و پدیده‌های ذهنی اشاره دارد. پس درون‌نگری، نوعی بازرسی درونی^۵ به شیوه‌ای مستقیم و بی‌واسطه است که تنها توسط خود شخص انجام می‌گیرد و او را از حالت‌های درونی‌اش آگاه می‌سازد (شوایتزگبل^۶؛ ۲۰۱۲). از همین روی، برخی فیلسوفان، درون‌نگری را به «چشم ذهن»^۷ تعبیر کرده‌اند؛ در مقابل چشم سر که امور بیرونی را مشاهده می‌کند.

خوب، اکنون این پرسش مطرح می‌شود که ماهیت این دسترسی چیست؟ آیا نوع دسترسی ما به حالت‌های ذهنی‌مان [= درون‌نگری] متفاوت از نوع دسترسی‌مان به امور بیرونی [= ادراک حسی^۸] است؟ فیلسوفان در این باره نظر واحدی ندارند و تبیین‌های آن‌ها را می‌توان در قالب دو گروه دسته‌بندی کرد: (الف) تبیین‌های مبتنی بر «آشنایی»^۹ و درک بی‌واسطه که طبق آن‌ها ما دسترسی بی‌واسطه و ویژه‌ای به محتوای ذهن خود داریم. این دسترسی - چنان‌که در سنت دکارتی فرض شده است - با دسترسی شخص به

^۱ Mental state

^۲ Introspection

^۳ این نکته را باید در نظر داشت که درون‌نگری، روشی برای رسیدن به یک منبع معرفت [= حالت‌های ذهنی] است، نه این‌که خودش فی‌نفسه منبع معرفت باشد. و این‌که آیا خود روش هم می‌تواند بر ماهیت این معرفت تأثیر بگذارد یا خیر پرسشی درخور است که هدف این مقاله نیست.

^۴ inference

^۵ Internal inspection

^۶ Schwitzgebel

^۷ mind's eye

^۸ Perception

^۹ Acquaintance. (این اصطلاح برای نخستین بار توسط برتراند راسل وارد ادبیات فلسفی شد).

جهان خارج - آن طور که در ادراک حسی رخ می‌دهد - تفاوت ماهوی دارد.^۱ (ب) تبیین‌های مبتنی بر «حس درونی»^۲ اند. طبق این تبیین‌ها، دسترسی شخص به محتوای ذهن‌اش تقریباً مشابه ادراک حسی است: نوعی حس درونی که به‌جای بیرون به درون نظر دارد. جان لاک - نخستین نظریه‌پرداز حس درونی - قوه درون‌نگری را این‌گونه توصیف می‌کند: «این منبع ایده‌ها را هر انسانی کاملاً در خود دارد [...] حتی اگر معقول نباشد، چون هیچ ربطی به ابژه‌های بیرونی ندارد. با این همه، بسیار شبیه آن است و می‌توان آن را حس درونی نامید» (لاک، ۱۶۸۹، II.1.iv)

باری، همان‌طور که گفته شد، برخی فیلسوفان تبیین مبتنی بر آشنایی را نپذیرفتند و در آن مناقشه کردند؛ دیوید آرمسترانگ^۴ یکی از آن‌ها است. در مقابل او سیدنی شومیکر^۵ قرار می‌گیرد که از تبیین‌های آشنایی و درک بی‌واسطه حمایت می‌کند و از مخالفان سرسخت آرمسترانگ محسوب می‌شود. این مقاله قرار است گوشه‌ای از تقابل این دو فیلسوف را بر سر مسئله درون‌نگری نمایان کند. گرچه چنین پژوهش‌هایی در حوزه انگلیسی‌زبان سابقه فراوان دارد ولی در سنت فلسفی ما کمتر به آن پرداخته شده است. مبحث «علم حضوری» در فلسفه اسلامی را شاید بتوان نزدیکترین بحث به مسئله درون‌نگری دانست.^۶

اصلی‌ترین ایرادی که می‌توان به طرفداران تبیین آشنایی (از جمله شومیکر) وارد دانست این است که این‌ها می‌خواهند مسائل مربوط به ذهن (در این‌جا مسئله درون‌نگری) را در ساحت ذهن حل و فصل کنند. ما در این مقاله می‌کوشیم که این ایده را به پرسش بگیریم، زیرا به باور نگارنده چنین مدعایی امکان‌پذیر نیست و اگر هم باشد قویاً شبهه دور دارد. «همان‌طور که یک انسان نمی‌تواند خودش را بخورد» (آرمسترانگ، ۱۹۶۸، ۳۲۴). ذهن هم نمی‌تواند مسائل خودش را به‌تنهایی حل و فصل کند.

۱. درون‌نگری (اصطلاح‌شناسی و تعریف کلی)

اصطلاح Introspection که ما از آن به «درون‌نگری» تعبیر می‌کنیم از واژه لاتین *introspectus* و اسم مفعول *introspicere* گرفته شده است و اصطلاح اخیر نیز از ترکیب پیشوند (*intro-*) به معنای *inward* «درون»، به‌اضافه *(specere)* به معنای *to look at* «نگریستن به»، ساخته شده است (شوایتزگیل، ۱۳۹۳، ۳۱) و (ووفیت^۷ و هولت^۸، ۲۰۱۱، ۳).^۹

^۱ تبیین‌های مبتنی بر آشنایی، برخلاف تبیین‌های حس درونی، درون‌نگری را (از جهت بی‌واسطگی معرفتی و متافیزیکی) اساساً با ادراک حسی متفاوت می‌دانند. بر این اساس، اطلاع من از حالت‌های ذهنی‌ام، هم به معنای معرفتی و هم به معنای متافیزیکی مستقیم است. از نظر معرفتی مستقیم است به این معنا که من برای اطلاع یافتن از حالت ذهنی خودم نیازی به اطلاع از چیز دیگری ندارم. از نظر متافیزیکی هم مستقیم است به این معنا که هیچ رویداد یا فرآیندی بین حالت ذهنی من و اطلاع من از این حالت‌ها واسطه نمی‌شود. برای نمونه، اطلاع من از باران دیشب از نظر معرفتی غیرمستقیم است، چراکه من فقط از طریق اطلاع یافتن از چیز دیگری (مانند دیدن خیابان خیس) به آن دست یافته‌ام، و همچنین از نظر متافیزیکی هم غیرمستقیم است، زیرا عوامل مختلفی از جمله آسفالت خیس و شاید تجربه بصری من از آن، بین باران و اطلاع من از باران واسطه می‌شوند. ولی درک من از حالت‌های ذهنی‌ام چنین نیست.

^۲ Inner sense

^۳ Locke

^۴ David Armstrong

^۵ Sydney Shoemaker

^۶ در اهمیت علم حضوری همین بس که از نظر علامه طباطبایی، ارزش معلومات بشر در نهایت به علوم حضوری باز می‌گردد. در این باره بنگرید به نهایه الحکمه؛ جلد سوم، مرحله یازدهم؛ ترجمه و شرح علی شیروانی، انتشارات بوستان کتاب.

^۷ Wooffitt

^۸ Holt

^۹ و همچنین بنگرید به سایت ریشه‌شناسی اصطلاح‌ها، مدخل درون‌نگری <https://www.etymonline.com/word/introspection>

بنابر این، «اصطلاح درون‌نگری، به‌طور تحت‌اللفظی به‌معنای نگرستن به درون است و مفهوم درون‌نگری نیز ناظر به توانایی شخص در درک حالت‌های درونی خودش می‌باشد» (باتلر^۱، ۲۰۱۳، ۶). مدخل درون‌نگری در دانشنامه فلسفی استنفورد^۲ چنین آغاز می‌شود:

درون‌نگری طبق کاربردی که این اصطلاح در فلسفه ذهن معاصر دارد، وسیله‌ای برای اطلاع‌یافتن درباره آن دسته از حالت‌ها یا فرایندهای ذهنی خود شخص است که هم‌اکنون در حال رخ دادن اند یا شاید در گذشته‌ای بسیار نزدیک رخ داده‌اند [...] با این حال، هیچ توصیف ساده‌ای از آن مقبولیت گسترده‌ای نیافته است (شوایتزگبل، ۱۳۹۳، ۱۱).

طبق این تعریف به‌طور کلی می‌توان گفت که متعلق درون‌نگری، «حالت‌های ذهنی» اند که «هم‌اکنون» در «آگاهی» ما جریان دارند و ما از طریق فرایند درون‌نگری به آن‌ها دسترسی پیدا می‌کنیم. حال این پرسش مهم مطرح می‌شود که ماهیت این دسترسی چگونه است؟ به بیان ساده‌تر، آیا باور درون‌نگرانه^۳ من از یک حالت ذهنی، از خود آن حالت ذهنی تمایزپذیر است؟ اگر چنین باشد، امکان خطا در فرآیند درون‌نگری به‌طور جدی مطرح می‌شود.

۲. دیوید آرمسترانگ و درون‌نگری

دیوید آرمسترانگ فیلسوف معاصر و یکی از چهره‌های شاخص مادی‌گرایی استرالیایی^۴ است. بر پایه این نظریه که به مادی‌گرایی حالت محوری^۵ یا این‌همانی^۶ شهرت دارد، ذهن و مغز یک چیزند^۷. ذهن یا آنچه ما حالت ذهنی می‌نامیم امری مکانیکی است که از ترکیب فرایندهای فیزیکی در سیستم عصبی مرکزی^۸ شکل گرفته است. از این روی، دلیلی برای فرض یک ذهن غیر فیزیکی نداریم. در نتیجه، ذهن نیز می‌تواند مانند دیگر اشیاء فیزیکی تعامل علی داشته باشد.

این تز ادعا نمی‌کند که گزاره‌های حسی^۹ را می‌توان به گزاره‌هایی در مورد فرایندهای مغزی ترجمه کرد. و همچنین ادعا نمی‌کند که منطق یک گزاره حسی با منطق یک گزاره مربوط به فرآیند مغزی یکسان است. [یعنی دو چیز وجود ندارد که قرار باشد با هم این‌همان باشند]. بلکه تمام ادعایش این است که تا آن‌جا که یک گزاره احساسی را بتوان گزارش از چیزی دانست، آن چیز در واقع یک فرآیند مغزی است. احساسات، چیزی فراتر از همین فرایندهای مغزی نیستند (اسمارت^{۱۰}، ۱۹۵۹، ۱۴۴-۱۴۵).

¹ Butler

² [Stanford Encyclopedia of Philosophy](#)

³ introspective belief

⁴ دیوید آرمسترانگ در کنار اسمارت Smart J.J.C و پلیس U.T. Place سه چهره مشهور مادی‌گرایی استرالیایی را شکل می‌دهند که در قرن بیستم، ایده مادی‌گرایی غیررفتارگرایانه non-behaviouristic را آغاز کردند.

⁵ Central State Materialism

⁶ Identity theory

⁷ از آن‌جا که این‌همانی ذهن و مغز توسط علوم تجربی کشف می‌شود، پس امری امکانی است نه ضروری.

⁸ central nervous system

⁹ sensation statements

¹⁰ Smart

همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، آرمسترانگ در بحث درون‌نگری، از تبیین حس درونی حمایت می‌کند که در انسجام کامل با نظریهٔ بنیادین‌اش در فلسفهٔ ذهن قرار دارد. وی مدعی است که «تصور ما از درون‌نگری مشابه ادراک حسی است. ما بودن در یک حالت ذهنی معین را ادراک می‌کنیم» (آرمسترانگ، ۱۹۹۳، ۳۳۰). او بر همین پایه، درون‌نگری را همچون یک فرآیند خودوارسی^۱ در مغز می‌داند که سازوکاری یکسره مادی دارد. «اگر این‌همانی مادی‌گرایانه را بین حالت‌های ذهنی و حالت‌های مادی مغز اعمال کنیم، می‌توانیم بگوییم که درون‌نگری یک فرآیند خودوارسی در مغز است» (آرمسترانگ، ۱۹۹۳، ۳۲۴). پس منطقاً ممکن است که ما در مورد حالت‌های ذهنی کنونی‌مان اشتباه کنیم، زیرا همه قبول دارند که هر وسیلهٔ مکانیکی ممکن است اشتباه کند.

اگر فرایندهای ذهنی، حالت‌هایی از فرد باشند که برای ایجاد انواع خاصی از رفتار مناسب‌اند، و اگر این حالت‌ها در واقع حالت‌های فیزیکی مغز باشند، آنگاه خودِ درون‌نگری که یک فرآیند ذهنی است نیز باید یک فرآیند فیزیکی در مغز باشد. این فرآیند باید یک سازوکار خودوارسی^۲ در مغز باشد. در حال حاضر کاملاً روشن است که این سازوکار خودوارسی، دست‌کم به‌لحاظ منطقی ممکن است که نتایج اشتباهی به همراه داشته باشد. چراکه هر سازوکاری ممکن است به‌درستی عمل نکند (آرمسترانگ، ۱۹۹۳، ۱۰۲-۱۰۳).

آرمسترانگ می‌گوید فرض کنید جایی از بدنتان درد می‌کند. به نزد یک عصب‌شناس می‌روید و او می‌گوید درد آن‌جا نیست ولی شما اصرار می‌کنید که همان‌جا است. خوب، چه باید کرد؟ به نظر آرمسترانگ اصرار شما بر اعتماد به درون‌نگری‌تان الزاماً نشان نمی‌دهد که حق با شما است. از نظر این فیلسوف، تمایزی هستی‌شناختی بین یک «درد» و «هوشیاری درون‌نگرانه»^۳ از این درد برقرار است و این دو را نمی‌توان یکی گرفت.

او بر یک تمایز هستی‌شناختی مهم بین «حالتِ هوشیاری حاصل از روندِ خودوارسی» و «حالتِ ذهنی مورد نظر که شخص از طریق آن وارسی، نسبت به آن هوشیار می‌شود» تأکید می‌کند - برای نمونه، تمایز بین درد یک شخص و هوشیاری درون‌نگرانهٔ او از آن درد (شوایتزگیل، ۱۳۹۳، ۳۵).

آرمسترانگ معتقد است که ما به‌لحاظ تجربی هیچ راهی برای راستی‌آزمایی فرآیند درون‌نگری نداریم. بنابر این، یک نظریهٔ خوب و تثبیت‌شده در علوم اعصاب به‌آسانی می‌تواند درون‌نگری را با تردید جدی مواجه کند. همان‌طور که ادراک حسی از جهان مانع تردید ما در برخی ادراک‌های مان نمی‌شود، درون‌نگری نیز مانع تبیین‌های دیگر نیست و می‌توان در آن تردید کرد.^۴ با این همه، آرمسترانگ می‌پذیرد که روش درون‌نگری اساساً درست و معرفت‌بخش است - گرچه مصون از خطا نیست - ولی تذکر می‌دهد که «نه تنها این اشتباه است که بگوییم گزارش‌های درون‌نگرانه تردیدناپذیرند»^۵ یا به‌لحاظ منطقی حجیت خاصی^۶ دارند، بلکه چه‌بسا متعلق‌های هوشیاری درون‌نگرانه^۷ وجود داشته باشند ولی ما اصلاً نسبت به آن‌ها هوشیار نباشیم (آرمسترانگ، ۱۹۶۳، ۴۳۲). [...] باور یک فرد

^۱ self-scanning process

^۲ self-scanning mechanism

^۳ Introspective awareness

^۴ البته در تبیین‌های حس درونی، که مشابه ادراک‌اند، درون‌نگری از برخی جنبه‌های مهم با ادراک تفاوت دارد. ادراک از طریق اندام‌های اختصاصی مانند چشم و گوش به دست می‌آید، در حالی که هیچ اندامی به‌معنای واقعی کلمه برای درون‌نگری وجود ندارد.

^۵ indubitable

^۶ special authority

^۷ the objects of introspective awareness

به داشتن یک احساس، منطقاً مستلزم داشتن آن احساس نیست (آرمسترانگ، ۱۹۶۳). برای نمونه پزشکی را فرض کنید که به بیمار خود می‌گوید هر احساس خارش، احساس درد است، گرچه بسیار ملایم باشد. این بیمار از این پس هر بار که خارش را تجربه می‌کند در واقع درد را تجربه می‌کند و در نتیجه باورهای او به اینکه درد را حس می‌کند نیز اغلب خطایند (لرر، ۱۳۹۷، ۱۵۷). پس «معرفت درون‌نگرانه نمی‌تواند تصحیح‌ناپذیر یا تردیدناپذیر^۱ باشد. افزون بر این، ما هیچ دسترسی ممتازی به موجودیت ذهنی^۲ خود نداریم» (آرمسترانگ، ۱۹۶۳، ۴۱۸). بیان این نکته ضروری است که از نظر آرمسترانگ، لغزش‌های زبانی هیچ خللی به بحث خطاپذیری وارد نمی‌کنند. بنابر این، حتی اگر بحث لغزش زبانی هم در میان نباشد باز هم ممکن است که گزارش‌های ما از احساس‌هایمان اشتباه باشند.

در تبیین‌های حس درونی - برخلاف تبیین‌های مبتنی بر آشنایی - ارتباط بین حالت ورودی و حالت خروجی، علی و محتمل است: حالت‌های ذهنی به‌عنوان ورودی گرفته می‌شوند و بازنمایی آن‌ها به‌عنوان خروجی ارائه می‌شود. وظیفه سازوکار واریسی هم این است که این بازنمایی را صورت‌بندی کند^۳. پس تبیین‌های حس درونی، درون‌نگری را یک فرآیند علی می‌دانند که در عین حال «قرار است مستقیم باشد؛ یعنی هوشیاری غیر استنتاجی^۴ از حالت‌های ذهنی خودمان» (آرمسترانگ، ۱۹۹۳، ۳۳۱). مزیت اصلی تبیین‌های حس درونی این است که درون‌نگری را با ادراک همسان‌سازی می‌کند، و بدین ترتیب، نوعی پیوستگی معرفت‌شناختی بین امور ذهنی و امور غیرذهنی شکل می‌گیرد، و در نتیجه، یک معرفت‌شناسی فراگیر داریم که هم برای معرفت به خود [= خودشناسی] و هم برای معرفت به ابژه‌های بیرونی به کار می‌آید.

ما در ادراک حسی^۵ از رخداد‌های جاری در دنیای فیزیکی مطلع می‌شویم. بنابراین، ادراک حسی، یک رویداد ذهنی است که ابژه‌های التفاتی‌اش^۶ در جهان فیزیکی واقع شده‌اند. در درون‌نگری، برعکس، ما از رخداد‌های جاری در ذهن خود مطلع می‌شویم. از این روی، درون‌نگری یک رویداد ذهنی است که ابژه‌های التفاتی‌اش در بخشی از خود ذهن وجود دارد [...] با این‌همه، درون‌نگری را می‌توان به‌درستی با ادراک حسی مقایسه کرد، و توصیف کانت از درون‌نگری به‌عنوان «حس درونی» نیز کاملاً موجه است (آرمسترانگ، ۱۹۹۳، ۳۲۳).

افزون بر این‌ها، آرمسترانگ به نکته دیگری هم اشاره می‌کند: حافظه. او معتقد است که درون‌نگری مستلزم استفاده از حافظه است. به این صورت که ما در فرآیند درون‌نگری همواره دست‌کم اندکی به گذشته بازمی‌گردیم و در نتیجه، فرآیند درون‌نگری هرگز همزمان با آگاهی (که در لحظه جریان دارد) رخ نمی‌دهد. این فاصله می‌تواند منجر به بروز خطا شود، چراکه «اکنون» همیشه در حال گذر است. به بیان دقیق‌تر: آرمسترانگ مدعی است که معرفت تردیدناپذیر از حالت‌های ذهنی ما فقط در زمان حال (که آگاهی جریان دارد) رخ می‌دهد ولی آنچه ما از آن مطلع هستیم همیشه در گذشته (حتی گذشته نزدیک) قرار دارد. پس معرفت ما از حالت‌های ذهنی کنونی‌مان، در واقع «خاطراتی» است که ما از حالت‌های ذهنی کنونی‌مان داریم. در نتیجه، منطقاً ممکن است که ما در مورد

¹ indubitable

² mental existence

³ forms

⁴ non-inferential

⁵ sense-perception

⁶ intentional object

حالت‌های ذهنی کنونی مان اشتباه کنیم. وقتی که ما حالت‌های ذهنی خود را به صورت شفاهی به یاد می‌آوریم، بر حافظه تکیه می‌کنیم زیرا گفتار همواره پس از درون‌نگری، و درون‌نگری نیز پس از خاطرات می‌آید. بسیاری اوقات ما تلاش می‌کنیم به خاطر بیاوریم که به چه چیزی فکر می‌کردیم ولی نمی‌توانیم و حتی گاهی آن‌ها را به اشتباه به خاطر آورده‌ایم.

۳. سیدنی شومیکر و درون‌نگری

مهمترین نوشته شومیکر در مورد نظریه درون‌نگری، سه سخنرانی معروف و جریان‌ساز او با عنوان «خودشناسی و حس درونی»^۱ است که در سال ۱۹۹۳ در دانشگاه براون^۲ آمریکا ایراد شده است. او در این سخنرانی‌ها استدلال‌هایی علیه تبیین «درون‌نگری به مثابه حس درونی» ارائه داد و استدلال خودکوری^۳ را - که کلید درک ایده او است - در این باره مطرح کرد. شومیکر در این سخنرانی‌ها استدلال می‌کند که اگر خودشناسی - آن‌طور که در تبیین‌های حس درونی گفته می‌شود - مانند ادراک حسی باشد و متعلق آن هم «خود» باشد، پس قاعدتاً ممکن است که افراد در شناخت خود اشتباه کنند، همان‌طور که ممکن است در شناخت اشیاء عادی اشتباه کنند. به دیگر سخن، همان‌طور که کوری چشم سر می‌تواند برای معرفت ما از طبیعت مشکل ایجاد کند، نوعی کوری درونی هم قابل فرض است که موجب می‌شود معرفت ما از «خود» خطا پذیر شود. شومیکر این مدعا را محال می‌داند. از نظر او، ادراک حسی ممکن است باعث شناسایی نادرست شود، ولی درون‌نگری از چنین خطایی مصون است.

برای اینکه یک موجود نسبت به نوع خاصی از واقعیت یا پدیده ذهنی، خودکور باشد، باید [به‌طور بالقوه] توانایی درک آن حقایق و پدیده‌ها را داشته باشد؛ همانند فردی که واقعاً [از چشم سر] کور است ولی همچنان می‌تواند حالتی را درک کند که به لحاظ بصری نمی‌تواند چیزی از آن بیاموزد (شومیکر، ۱۹۹۴، ب، ۲۷۳).

شومیکر معتقد است که ما همان‌طور که اشیاء خارجی را درک می‌کنیم، «خود» مان را درون‌نگری نمی‌کنیم. از نظر او «درون‌نگری، برخلاف ادراک حسی، هیچ‌گونه اطلاعات شناسایی درباره «خود» ارائه نمی‌دهد. معرفت شخص از حالت‌های ذهنی اش باید به صورت مستقیم و بدون حضور آن شخص به‌عنوان [خود و] واسطه در آن حالت‌ها، تصور شود» (نیوتن^۴، ۱۹۸۸، ۲۵).

چیزی به نام ادراک حسی درون‌نگرانه^۵ از «خود» وجود ندارد. به دیگر سخن، درک ما از «خود»، تحت درون‌نگری - که فرآیندی خطاناپذیر است - قرار می‌گیرد نه تحت ادراک حسی که فرآیندی خطا پذیر است. شومیکر با طرح استدلال «خودکوری»، ثابت می‌کند که هیچ‌کس در شناخت خود دچار اشتباه نمی‌شود پس می‌توان در ایده درون‌نگری به مثابه حس درونی نیز مناقشه کرد.^۶

¹ *Self-Knowledge and "Inner Sense"*

² Brown University

³ self-blindness

⁴ Newton

⁵ introspective perception

^۶ این ایده دقیقاً در مقابل ایده دیوید هیوم قرار می‌گیرد که می‌گفت من در درون خودم چیزی به نام «من» پیدا نمی‌کنم. البته باید دقت داشت که هیوم اصلی درون‌نگری را می‌پذیرفت و به آن اعتماد داشت ولی روش درون‌نگری را از یافتن جوهری به نام «من» یا درک عمیق از «خود» ناتوان می‌دید. او معتقد بود که «خود»، چیزی بیش از یک بسته یا مجموعه‌ای از ادراک‌های گوناگون نیست. شومیکر با این مدعای هیوم موافق نیست.

باری، شومیکر معتقد است افرادی که چشم سرشان کور است به اندازه بقیه افراد، منطقی، هوشمند و از نظر مفهومی شایسته‌اند و تنها تفاوت‌شان این است که سازوکار لازم برای تشخیص حالت‌های محیط پیرامون خود را ندارند. خوب، از نظر او اگر تبیین حس درونی - که درون‌نگری را مشابه ادراک حسی می‌داند - درست باشد، می‌توان این کوری را به فضای درون ذهن هم تعمیم داد. به این صورت که شخصی را فرض کنیم که دارای عقلانیت، هوش، و شایستگی مفهومی است ولی سازوکار لازم برای دیدن و تشخیص حالت‌های ذهنی خود را ندارد. چنین شخصی خودکور است، یعنی نسبت به حالت‌های ذهنی خودش کور است. به بیان دقیق‌تر، وی فاقد نوع خاصی از دسترسی به حالت‌های ذهنی است که افراد عادی واجد آن‌اند ولی در عین حال بقیه قوایش به خوبی کار می‌کنند. خوب، شومیکر فرض این شخص خودکور را ناممکن می‌داند. وی استدلال‌های متعددی علیه احتمال خودکوری اقامه کرده است که در ادامه یکی از مهمترین آن‌ها را بررسی خواهیم کرد.

استدلال خودکوری را - که شومیکر به دنبال رد آن است - می‌توان به این شکل صورت‌بندی کرد:

A نسبت به حالت ذهنی M، خودکور است اگر و تنها اگر

(الف) A دارای ظرفیت‌های مفهومی برای تصور M است، و

(ب) A دسترسی درون‌نگرانه به M ندارد.

از نظر شومیکر چنین چیزی ناممکن است، زیرا هر شخص عاقلی (که هوش طبیعی، عقلانیت و ظرفیت مفهومی دارد) ضرورتاً نوعی دسترسی درون‌نگرانه ممتاز و خاص هم به حالت‌های ذهنی خودش خواهد داشت.

بحث من در وهله نخست این است که اگر کسی از نظر هوش، عقلانیت و ظرفیت مفهومی با یک فرد عادی برابر باشد، به گونه‌ای رفتار خواهد کرد که بتواند با ارائه بهترین شواهد ممکن نشان دهد که نسبت به باورهای خودش هوشیار است [...] درست مثل یک فرد عادی؛ و بنابر این، [چنین شخصی] خودکوری ندارد (شومیکر، ۱۹۹۴ الف، ۲۸۲).

کسی که خودکوری دارد معمولاً دچار اشتباه‌های مفهومی عجیبی می‌شود. او قادر به بیان عقاید خود نیست؛ گویی با خود غریبه است. برای نمونه، اسپرین مصرف می‌کند بدون اینکه بفهمد درد دارد یا نه، و حتی ممکن است با دیوار حرف بزند، ولی یک انسان عاقل معمولی هرگز مرتکب چنین خطاهایی نمی‌شود، و بنابر این، نمی‌تواند خودکور باشد. از نظر این فیلسوف، قابلیت ما برای خودشناسی با عقلانیت گره خورده است. به دیگر سخن، قابلیت «خودشناسی» یکی از ویژگی‌های ضروری موجودات عاقل است: موجودات عاقل برای اینکه اصلاً وجود داشته باشند باید قادر به خودشناسی باشند، و بنابر این، هیچ انسانی نمی‌تواند خودکور باشد.

شومیکر پیوند بین عقلانیت و خودشناسی را از طریق تز مضموم^۱ توضیح می‌دهد. به این صورت که اگر یک موجود متفکر عاقل در حالت ذهنی خاصی قرار داشته باشند، از بودن در آن حالت اطلاع دارد. اگر چیزی باعث شود که یک موجود عاقل احساس درد بکند، قطعاً این باور هم در او ایجاد می‌شود که درد دارد. این فرآیند به‌طور خودکار محقق می‌شود و نیازی نیست که شخص را به سمت آن هل داد (شومیکر، ۱۹۹۴ ب، ۲۸۷-۲۸۹).

¹ Constitutive theory

اگر کسی یک باور مرتبه اول داشته باشد و همچنین دارای درجه معینی از عقلانیت، هوش و ظرفیت مفهومی هم باشد (که در این جا شامل داشتن مفهوم «باور» و مفهوم «خود» است)، آن گاه این شخص به طور خودکار باور مرتبه دوم مربوطه را نیز خواهد داشت. [...] این دو باور یک «تحقق کانونی^۱» دارند. باور مرتبه اول مانند «خورشید طلوع کرده است» و باور مرتبه دوم مانند «من باور دارم که "خورشید طلوع کرده است"^۲» (شومیکر، ۱۹۹۴، ب، ۲۸۸).

شومیکر در این باره مثالی معروف دارد. او می گوید یک فرد عاقل به نام جورج را در نظر بگیرید که خودکور^۲ است. خوب، چطور می توان متوجه خودکوری او شد؟ ممکن است کسی فکر کند که وضعیت جورج را می توان به راحتی تشخیص داد، زیرا او گاهی حرف های عجیبی می زند، مثلاً می گوید «باران می بارد ولی من آن را باور ندارم». ولی شومیکر مخالف است و می گوید که او چنین کاری نخواهد کرد، زیرا همین داشتن عقلانیت برای جورج «کافی است تا او بداند که منطقاً نمی توان چیزی را تأیید کرد و در عین حال انکار کرد» (شومیکر، ۱۹۹۴، ب، ۲۸۲). پس جورج نمی تواند هم عاقل باشد و هم خودکور.

از نظر شومیکر منطقاً هیچ چیزی در رفتار جورج - کلامی یا غیر آن - وجود ندارد که نشان دهد او فاقد توانایی خودشناسی است. به عبارتی، از نظر او خودشناسی با نوعی خودتأییدگری^۳ همراه است. شومیکر در نهایت با لحنی کنایه آمیز می پرسد: واقعاً اگر بپذیریم که جورج هم عاقل است و هم خودکور، پس اصلاً «چگونه می توان مطمئن شد [...] که خودکوری وضعیت طبیعی بشر نیست؟» (شومیکر، ۱۹۹۶، ۳۶).

۴. ارزیابی و نقد

بحث بین آرمسترانگ و شومیکر را می توان در قالب «مسئله تمایز^۴» و به این صورت مطرح کرد: آیا می توان بین «بودن در یک حالت ذهنی» و «باور درون نگرانه شخص به بودن در آن حالت ذهنی» تمایز قائل شد؟ آرمسترانگ موافق این تمایز و شومیکر مخالف آن است.

شومیکر مدعی است که در موجوداتی که هوشیاری درون نگرانه^۵ دارند - مثل انسان ها - اولی [به طور خودکار] باعث ایجاد دومی می شود پس در این جا هیچ تمایزی وجود ندارد، ولی آرمسترانگ چنین مدعایی را نمی پذیرد و معتقد است که بین این دو تمایزی هستی شناختی برقرار است. پس این دو را نمی توان یکی گرفت. در ضمن، به این نکته هم باید دقت داشت که مخالفت آرمسترانگ با مسئله تمایز، در واقع مقدمه ای است برای رسیدن به استدلالی علیه خطاناپذیری^۶ در درون نگری، و از آن جا به اثبات نظریه «مادی گرایی حالت محوری».

¹ core realization

² self-blind

³ self-verifying

⁴ distinctness

⁵ Introspective awareness

^۶ استدلال خطاناپذیری Infallibility دست کم در این بحث، به این مدعا اشاره دارد که از نظر منطقی غیرممکن است که کسی به طور درون نگرانه باور داشته باشد که در یک حالت ذهنی خاص قرار دارد بدون اینکه در آن حالت ذهنی باشد.

من می خواهم از این تز [= مادی‌گرایی حالت محوری] مبنی بر اینکه حالت‌های ذهنی، به‌عنوان امور واقع محتمل‌الصدق^۱، [همان] حالت‌های مغزی‌اند، دفاع کنم. حال اگر وجود درون‌نگری را بپذیرم، که البته می‌پذیرم، پس [با توجه به نظریه مادی‌گرایانه‌ام] باید هم درون‌نگری و هم متعلق درون‌نگری را حالت‌هایی مغزی بدانم. بر این اساس، درون‌نگری باید یک فرآیند خودوارسی در مغز^۲ باشد که منطقیاً ممکن است به نتایج اشتباهی بیانجامد. [...] اگر درون‌نگری فرآیندی تصحیح‌ناپذیر^۳ [و خطاناپذیر] باشد [...] آموزه مادی‌گرایانه در مورد حالت‌های ذهنی هم نادرست از آب درمی‌آید (آرمسترانگ، ۱۹۶۳، ۴۱۸-۴۱۹).

آرمسترانگ در این‌جا از برهان خلف استفاده می‌کند و می‌گوید اگر نقیض نتیجه [= خطاناپذیربودن درون‌نگری] صادق باشد، مقدمه [= نظریه حالت مرکزی] کاذب خواهد بود. پس آرمسترانگ برای دفاع از نظریه مادی‌گرایی حالت مرکزی ضرورتاً باید فرض خطاناپذیری (و دسترسی ویژه به حالت‌های ذهنی) را رد کند. «ما برای دفاع از مادی‌گرایی حالت مرکزی ضروری است که نشان دهیم هیچ معرفت منطقی تردیدناپذیر، یا دسترسی ممتاز منطقی، یا خوداطلاع‌بخشی^۴ به حالت‌های ذهنی کنونی‌مان نداریم» (آرمسترانگ، ۱۹۹۳، ۱۰۳).

باری، آرمسترانگ برای اثبات نظریه مادی‌گرایی حالت مرکزی، باید فرض خطاناپذیری را رد کند و برای این کار نیز باید نشان دهد که مدعی تمایزناپذیری^۵ - بین یک حالت ذهنی و باور درون‌نگرانه من به آن - کاذب است. صورت‌بندی دیدگاه آرمسترانگ درباره مسئله تمایز چنین است:

مقدمه ۱: اگر باور درون‌نگرانه من به اینکه من در حالت M هستم، از بودن من در حالت M متمایز باشد، آن‌گاه منطقیاً ممکن است به این باور درون‌نگرانه برسم که من در حالت M هستم بدون اینکه در حالت M باشم.
مقدمه ۲: باور درون‌نگرانه من به اینکه من در حالت M هستم، از بودن من در حالت M متمایز است.
نتیجه: منطقیاً این امکان وجود دارد که من به‌طور درون‌نگرانه باور داشته باشم که در حالت M هستم بدون اینکه در حالت M باشم.

شومیکر این استدلال را نمی‌پذیرد و با ارائه استدلال زیر نشان می‌دهد که استدلال خودوارسی آرمسترانگ به فرض «خودکوری» - که امر محالی است - می‌انجامد.

استدلال خودکوری شومیکر را می‌توان به شکل زیر صورت‌بندی کرد:

مقدمه ۱: اگر نظریه خودوارسی درون‌نگری صادق باشد، آن‌گاه خودکوری از نظر متافیزیکی امکان‌پذیر است.
مقدمه ۲: خودکوری از نظر متافیزیکی امکان‌پذیر نیست.
نتیجه: نظریه خودوارسی درون‌نگری صادق نیست.

¹ Contingent facts

² Self-scanning process in the brain

³ incorrigible

⁴ Self-Intimation

⁵ non-distinctness

خوب، آیا می‌توان مقدمه اول شومیکر را رد کرد؟ به بیان دقیق‌تر، آیا می‌توان نظریه خودارسی درون‌نگری را صادق دانست ولی امکان متافیزیکی خودکوری را نپذیرفت؟ به نظر می‌رسد که شدنی باشد، چراکه ما (به‌عنوان سوژه‌ای که دارای عقلانیت است) می‌توانیم باور درون‌نگرانه‌ای نسبت به یک حالت ذهنی داشته باشیم ولی در عین حال فاقد آن حالت ذهنی باشیم. هیچ‌گونه تناقض منطقی در این فرض وجود ندارد. برای نمونه، ممکن است که ما باوری درون‌نگرانه داشته باشیم که درد داریم ولی واقعاً فاقد حالت ذهنی درد باشیم.

پزشکی را فرض کنید که به بیمار خود می‌گوید هر احساس خارش، احساس درد است گرچه بسیار ملایم باشد. این بیمار از این پس، هر بار که خارش را تجربه می‌کند، درواقع دردی را تجربه می‌کند و در نتیجه باورهای او به اینکه درد را حس می‌کند، اغلب خطایند (لر، ۱۳۹۷، ۱۵۷).

پس باور ما نسبت به یک حالت ذهنی می‌تواند مستقل و متمایز از آن حالت ذهنی باشد زیرا بین این دو هیچ‌گونه الزام منطقی برقرار نیست. در نتیجه می‌توان در مقدمه اول شومیکر مناقشه کرد. افزون بر این، شومیکر بدون هیچ دلیل موجهی بین درون‌نگری و عقلانیت رابطه لزومی برقرار می‌کند. به دیگر سخن، او مدعی است که اگر کسی دارای عقلانیت باشد، برای او، بودن در M = بودن در یک حالت ذهنی [برابر است با بودن در M_1] = داشتن باور درون‌نگرانه نسبت به آن حالت ذهنی. ولی در مثال بالا دیدیم که این‌طور نیست: می‌توان موجودی را فرض کرد که هم دارای عقلانیت است و هم بین باورش نسبت به یک حالت ذهنی و آن حالت ذهنی، تمایز وجود دارد و او را به خطا می‌اندازد.^۱ بنا بر این، ایراد شومیکر وارد نیست.

مشکل اصلی این است که این‌گونه اعتراض‌ها [مانند استدلال خودکوری شومیکر علیه استدلال خودارسی آرمسترانگ] بر این ایده متمرکزند که خودهوشیاری^۲ [فقط] توسط موجودات دارای عقلانیت به‌دست می‌آید. این اعتراض‌ها هیچ ایراد مستقیمی به هسته اصلی نظریه حس درونی - که مربوط به چگونگی کسب خودهوشیاری است - وارد نمی‌کنند. [...] شومیکر [به‌جای این مسائل] باید ثابت کند که فرآیند درون‌نگری عمیقاً با فرآیندهای ادراکی^۳ متفاوت است. ولی آنچه او ثابت می‌کند فقط این است که درون‌نگری از نظر اهمیت عقلانی‌اش با ادراک حسی تفاوت دارد. ولی این نتیجه‌گیری او هیچ تعارضی با نظریه حس درونی [که آرمسترانگ از آن دفاع می‌کند] ندارد (گرتلر^۴، ۲۰۱۰، ۱۵۹-۱۵۸).

شومیکر افزون بر استدلال خودکوری از استدلال دیگری هم برای رد خودارسی آرمسترانگ استفاده می‌کند: استدلال تقوم^۵. این استدلال را به این شکل می‌توان صورت‌بندی کرد:

مقدمه^۱: اگر نظریه خودارسی درون‌نگری صادق باشد، آن‌گاه باور درون‌نگرانه من به اینکه من در M هستم به‌لحاظ تقوم^۶، از بودن من در M متمایز است.

^۱ البته از نظر آرمسترانگ نیز داشتن درون‌نگری، برای داشتن سطحی مکفی از عقلانیت، ضروری است.

^۲ self-awareness

^۳ Perceptual processes

^۴ Gertler

^۵ Constitutive

^۶ constitutively

مقدمه ۲: باور درون‌نگرانه من به اینکه من در M هستم، به‌لحاظ تقوّم، از بودن من در M متمایز نیست.

نتیجه: نظریه خودوارسی درون‌نگری صادق نیست.

شومیکر در مقدمه دوم مؤلفه «این‌همانی عددی»^۱ را وارد بحث می‌کند. این استدلال را با اعمال این مؤلفه می‌توان به صورت زیر بازنویسی کرد: [M به‌معنای حالت ذهنی، و M_1 به‌معنای باور درون‌نگرانه من از آن حالت ذهنی است].

مقدمه ۱: اگر حالتی که نقش M را بازی می‌کند، با حالتی که نقش M_1 را بازی می‌کند این‌همانی عددی داشته باشد، پس بودن من در M ، به‌لحاظ تقوّم، از بودن من در M_1 متمایز نیست.

مقدمه ۲: حالتی که نقش M را بازی می‌کند، با حالتی که نقش M_1 را بازی می‌کند این‌همانی عددی دارد.

نتیجه: بودن من در M ، به‌لحاظ تقوّم، از بودن من در M_1 متمایز نیست.

شومیکر در این‌جا کوشیده است که یک استدلال پیشینی ارائه کند. او به فرض «تحقق کانونی»^۲ متوسل می‌شود و ادعا می‌کند که در این سطح، هیچ تمایزی برقرار نیست. وی این مطلب را این‌طور توضیح می‌دهد.

اگر، همان‌طور که پیشنهاد کردم، باور یک شخص به این که «من به P باور دارم» فقط به این معنا باشد که P در سطح معینی از عقلانیت، هوشمندی و غیره قرار دارد، به‌طوری که باور مرتبه اول و باور مرتبه دوم، هر دو، فقط یک تحقق کانونی داشته باشند، آن‌گاه دیگر نمی‌توان گفت که باور مرتبه دوم معلول باور مرتبه اول است، زیرا در این موارد، رابطه بین یک «باور درون‌نگرانه»^۳ با حالتی که این باور درباره آن است، کاملاً با رابطه بین یک «باور ادراکی»^۴ با حالتی که این باور درباره آن است، تفاوت دارد. [...] دسترسی درون‌نگرانه ما به حالت‌های ذهنی خودمان، به‌طور چشم‌گیری با دسترسی ادراکی ما به چیزهای موجود در محیط اطرافمان متفاوت است (شومیکر، ۱۹۹۶، ۲۴۴).

استدلال شومیکر توضیح نمی‌دهد که این‌همانی از کجا آمده است و بر چه مبنایی استوار است. به نظر آرمسترانگ هر «حالتی» نیاز به «معرفتی به آن حالت» دارد که از آن جدا است؛ این دو کاملاً مستقل‌اند. درد داشتن، نمی‌تواند مقوم حکم درون‌نگرانه «من اکنون درد دارم» باشد. احکام درون‌نگرانه ما خودتأییدگر^۵ نیستند. ولی شومیکر در مقابل معتقد است که باورهای درون‌نگرانه هیچ‌گونه استقلال شناختی از حالت‌هایی که در مورد آن‌ها هستند، ندارند. به دیگر سخن، این دو این‌همانی عددی دارند: با هم می‌آیند و با هم می‌روند. «شاید لازم نباشد فرض کنیم که هر باور یا میلی حالت جداگانه‌ای هم ایجاد می‌کند که معرفت یا باور به وجود آن است» (شومیکر، ۱۹۹۶، ۳۳). زیرا «ممکن است که [هر دو] تحقق کانونی یکسانی داشته باشند» (شومیکر، ۱۹۹۶، ۲۴۳).

پذیرش مدعای شومیکر آسان نیست، زیرا این مسئله که آیا بین «حالتی که نقش M را بازی می‌کند» و «حالتی که نقش M_1 را بازی می‌کند» این‌همانی برقرار است یا خیر، یک امر کاملاً تجربی و غیرضروری (امکانی) است و نیاز به اثبات دارد و نمی‌توان آن را امر پیشینی و بدیهی دانست و به دیگران تحمیل کرد.

¹ numerical identity

² core realization

³ 'introspective' belief

⁴ perceptual belief

⁵ self-verifying

با این همه، بیا باید فرض کنیم که شومیکر درست می‌گوید. به دیگر سخن، فرض کنیم هر جا که «حالت ذهنی معینی» هست، «باور به آن» هم حضور دارد و این دو از هم جدا نیستند. خوب این فرض چه مشکلی برای دیدگاه آرمسترانگ ایجاد می‌کند؟ اجازه بدهید این مسئله را از دو زاویه حضور و فقدان بررسی کنیم.^۱ اگر از زاویه حضور بنگریم، هیچ خدشه‌ای به مدعای آرمسترانگ وارد نیست، چراکه این هم‌حضور و معیت^۲ در نظریه خودواری آرمسترانگ هم وجود دارد. هر جا که یک حالت معین حضور داشته باشد باور مربوط به آن هم حضور دارد. گرچه این دو متمایزند و به همین دلیل احتمال خطا می‌رود (مثلاً خارش باشد و ما آن را به اشتباه درد بدانیم) ولی به هر حال با هم حضور دارند.

بحث در مورد زاویه «فقدان» اندکی متفاوت است. طبق نظریه شومیکر، نبودن در M خودبه‌خود به معنای نبودن در M_1 است. به دیگر سخن، اگر «حالت ذهنی معینی» وجود نداشته باشد، «باور به آن» هم ضرورتاً و به‌طور پیشینی وجود ندارد. ولی طبق نظریه آرمسترانگ، این خودواری در مغز باید دائماً در مورد حالت‌های ذهنی انجام گیرد تا شخص متوجه فقدان آن حالت ذهنی که این باور درباره آن است، شود. گرچه این نکته شاید بتواند کار آرمسترانگ را دشوار کند ولی آن را از اعتبار نمی‌اندازد. از این زاویه، استدلال شومیکر فقط تبیین بهتر و آسان‌تری را در اختیار ما می‌گذارد، زیرا می‌تواند با قطعیت لحظه‌ای پیش‌بینی کند که اگر M نباشد M_1 هم نخواهد بود؛ این قطعیت را در آرمسترانگ نمی‌بینیم.

آرمسترانگ معتقد است که این مدعای شومیکر «یادآور استدلال مبتکرانه اما مغالطه‌آمیز برکلی است که می‌گفت یک چیز نمی‌تواند بدون فکر وجود داشته باشد، زیرا وقتی کسی سعی می‌کند چنین چیزی را تصور کند، خود به خود به آن فکر می‌کند» (آرمسترانگ، ۱۹۹۳، ۳۳۱). به زبان ساده، استدلال شومیکر فقط تکرار مدعا است. شومیکر یکپارچگی ذهن را پیش‌فرض می‌گیرد.

فرض کنید که من اطلاعات ناخواسته‌ای به دست آورده‌ام. آیا من نمی‌توانم خودم را بررسی کنم تا ببینم اطلاعات را به‌طور کامل پذیرفته‌ام یا خیر؟ و آیا ممکن نیست نفهمم که بخشی از ذهن من آن را رد کرده است؟ [...] و اگر این اتفاق بیفتد، آیا همان چیزی نیست که شومیکر آن را محال می‌دانست؟ بخشی از ذهن من «درک می‌کند» که بخش دیگری از ذهن من نمی‌تواند صدق بخشی از این اطلاعات را درک کند (آرمسترانگ، ۱۹۹۳، ۳۳۲).

پس منطقاً می‌توان فرض کرد که ذهن ما — برخلاف تصور شومیکر — یکپارچه نیست. البته شاید اعتراض شود که این مدعا مبتنی بر فرض «آگاهی دوپاره»^۳ است. بله این سخن درستی است. اگر ذهن من در این موضوع دوپاره نباشد، قاعدتاً چنین وضعیتی هم رخ نمی‌دهد. اصلاً ما بر چه اساسی باید «یکپارچگی آگاهی» را پیش‌فرض بگیریم؟ این خودش محل بحث است و باید آن را به دقت تحلیل و بررسی کرد نه اینکه آن را پیش‌فرض گرفت.

یکی از چالش‌های اصلی در مسئله درون‌نگری این است که در ساحت ذهن (اول شخص) رخ می‌دهد، و همین نکته رهنم اندیشه است چراکه با ایجاد یک حالت خودتأییدگری می‌تواند دقت فلسفی را از ما بگیرد و ما را اسیر بدیهی‌انگاری مجهولات کند.

^۱ منظور ما از زاویه حضور، زمانی است که یک «حالت ذهنی معین» و «باور به آن» با هم حضور داشته باشند.

^۲ co-existence

^۳ split consciousness

نتیجه‌گیری

آرمسترانگ نظریه‌ای را می‌پروراند که - همراه با نظریه اصلی‌اش در فلسفه ذهن - اسلوبی مادی‌گرایانه دارد. از نظر او درون‌نگری یک فرآیند خودارسی است که در مغز رخ می‌دهد، و هر چه در مغز رخ می‌دهد نیز طبیعتاً خطاپذیر است چراکه امور مغزی اموری مکانیکی اند. پس منطقاً این امکان وجود دارد که باور ما در مورد حالت‌های ذهنی مان اشتباه باشد. این خطاپذیری نه تنها با دیدگاه مادی‌گرایانه آرمسترانگ کاملاً مطابقت دارد بلکه برای آن ضروری است. اعتراض اصلی شومیکر نیز به همین نکته است. استدلال‌های شومیکر نیز سرانجام به موضوع احتمال خطا در فرآیند درون‌نگری مربوط می‌شوند. به دیگر سخن، بحث اصلی نهایتاً درباره احتمال خطا در فرآیند درون‌نگری است.

آرمسترانگ به درستی به شومیکر ایراد می‌گیرد که بنیان استدلال‌های او بر پیش‌فرض گرفتن محل بحث استوار است. ولی ما برای بررسی خطاناپذیری در فرآیند درون‌نگری نمی‌توانیم از ملاک درون‌ذهنی استفاده کنیم. این که آیا من دسترسی خطاناپذیری به حالت‌های ذهنی‌ام دارم یا خیر خودش یک مسئله بسیار دشوار است و ما حق نداریم آن را به‌طور پیشینی بپذیریم. ولی شومیکر به‌جای حل این مسئله صرفاً دست به مفهوم‌سازهای بیهوده می‌زند و با ابداع مفهوم «کانون تحقق»، اصل مدعا را دوباره تکرار می‌کند. او مدعی است که یک حالت ذهنی و باور من از آن، در یک کانون تحقق می‌یابند و در واقع همواره با هم‌اند. ولی خود این مسئله نیز محل بحث است. شومیکر هیچ‌گاه به اصل مسئله نمی‌پردازد. اصل مسئله این است که ما بر چه اساسی باید «فرآیند درون‌نگری» را به‌لحاظ ماهوی با «فرآیند ادراکی» متفاوت بدانیم؛ نه اینکه تفاوت را پیش‌فرض بگیریم و برایش صرفاً یک حُسن‌تقریر ارائه کنیم. البته این بدان معنا نیست که مدعای آرمسترانگ هم قطعاً صادق باشد، ولی ایراد شومیکر هم توان لازم را برای رد آن ندارد.

فرض یکپارچگی آگاهی که شومیکر خواسته یا ناخواسته به آن اصرار دارد پیامد این ایده است که ذهن امری غیرفیزیکی است. ولی این هم خودش مسئله‌ای فلسفی است که نیاز به بحث و اثبات دارد و نمی‌توان آن را بدیهی دانست؛ به‌ویژه زمانی که یک فیلسوف مادی‌گرای سرسخت همچون آرمسترانگ در مقابل شما قرار داشته باشد. باری، در مجموع به نظر نمی‌رسد که استدلال‌های شومیکر علیه آرمسترانگ چندان محکم و قابل دفاع باشند. کمترین ایرادشان این است که یا محل بحث را پیش‌فرض می‌گیرند و گاهی نیز شبهه مصادره به مطلوب دارند، و یا با تحمیل یک فرض پیشینی - مانند کانون تحقق واحد - گفتگو را به بن‌بست می‌رسانند.

منابع

شواپتزگیل، اریک. (۱۳۹۶). درون‌نگری، ترجمه یاسر پوراسماعیل، چاپ دوم، تهران، انتشارات ققنوس.
لرر، گیث. (۱۳۹۷). نظریه معرفت، ترجمه مهدی عبدالهی، چاپ دوم، تهران، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران.

References

- Armstrong, D. M. (1963). Is Introspective Knowledge Incorrigible? *Philosophical Review*, 72 (4):417.
Armstrong, D. M. (1993). *A Materialist Theory of the Mind*. New York: Routledge.
Butler, J. (2013). *Rethinking Introspection: A Pluralist Approach to the First-Person Perspective*. Palgrave MacMillan.
Gertler, B. (2010). *Self-Knowledge*. New York: Routledge.

- Lehrer, K. (2000). *Theory of Knowledge*. 2th edition. Translated by M. Abdollahi, Tehran, Iranian Research Institute of Philosophy. (in Persian)
- Locke, J. (1689). *An essay concerning human understanding*. Edited by Pauline Phemister. New York: Oxford University Press.
- Newton, N. (1988). Introspection and perception. *Topoi*, 7 (March): 25-30.
- Schwitzgebel, E. (2024). Introspection, in *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Fall Edition, Edward, N. Zalta (ed.). Translated by Y. Pouresmail, Tehran, Qoqnoos Publications. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2024/entries/introspection> (in Persian)
- Schwitzgebel, Eric. (2012). Introspection, what? in *Introspection and consciousness*, Declan Smithies and Daniel Stoljar (eds.), Oxford: Oxford University Press.
- Shoemaker, S., (1994a). Self-Knowledge and "Inner Sense", *Lecture I: The Object Perception Model. Philosophy and Phenomenological Research*, 54: 249-269.
- Shoemaker, S., (1994b). Self-Knowledge and "Inner Sense": *Lecture II: The Broad Perceptual Model. Philosophy and Phenomenological Research*, 54: 271-290.
- Shoemaker, S. (1996). *The First-Person Perspective and Other Essays*. New York: Cambridge University Press.
- Smart, J. (1959). Sensations and Brain Processes. *Philosophical Review*, 68 (April): 141-56.
- Wooffitt, R., & Holt, N. (2011). Introspective discourse and the poetics of subjective experience. *Research on Language and Social Interaction*, 44(2), 135-156.

